

Сергєєва І. Ю. Характеристика просторової диференціації побутової лексики південнослобожанських говірок / І. Ю. Сергєєва // Мовна палітра Луганщини: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 квітня 2012р., м. Лисичанськ) / за заг. ред. О. М. Горошкіної. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» – 2012. – С.29-31

Анотація

Характеристика просторової диференціації побутової лексики південнослобожанських говірок. Як ареальне продовження вивчення Слобожанщини нами були обстежені її південні говірки, одним із результатів чого став „Атлас побутової лексики південнослобожанських говірок”.

Ключові слова: *південнослобожанські говірки, польові записи, атлас побутової лексики.*

Характеристика просторової диференціації побутової лексики південнослобожанських говірок

Кінець ХХ століття означений помітним розвитком української лінгвістичної географії, було активізовано й вивчення південно-східних говорів, зокрема слобожанського. У лінгвогеографічному плані активно досліджується східна частина Слобожанщини (див. праці К.Д.Глуховцевої, В.В.Лєснової, І.О.Ніколаєнко, І.В.Магрицької та ін.). Як ареальне продовження вивчення Слобожанщини нами були обстежені її південні говірки, одним із результатів чого став „Атлас побутової лексики південнослобожанських говірок”.

Матеріалом для атласу послужили польові записи, зроблені за спеціально укладеною програмою, що охоплює 112 питань, об'єднаних за трьома тематичними підрозділами; 1) назви житлових приміщень; 2) назви господарських приміщень; 3) назви меблів та предметів хатнього вжитку, Лексичний матеріал до атласу було зібрано упродовж 1994-1999 р.р. експедиційним методом у 107 населених пунктах обстеженого

регіону. Загалом бланківка карт охоплює населені пункти Нововодолазького, Чугуївського, Великобурлуцького, Балаюгівського, Лозівського, Барвіюсівського, Ізюмського, Борівського, Близнюківського районів Харківської області, Краснолиманського, Слов'янського, Олександрівського, Артемівського, Костянтинівського районів Донецької області, а також кілька населених пунктів Кремінського та Лисичанського районів Луганської області.

„Атлас побутової лексики говденнослобожанських говірок" є першим лінгвогеографічним дослідженням цієї території. Територія поширення південнослобожанських говірок є перехідною зоною між слобожанськими та степовими говірками, яка постійно зазнавала й продовжує зазнавати впливу суміжних та більш віддалених говорів і мов, у давні часи слугувала кордоном між слобожанськими поселеннями та Диким полем, а тому є надзвичайно цікавим фрагментом дослідження, особливо в лінгвогеографічному плані.

Метою створення "Атласу побутової лексики південно-слобожанських говірок" була експлікація зібраного матеріалу для вивчення особливостей просторового розміщення й варіативності лексики народного побуту зазначених говірок.

Південнослобожанські говірки належать до новостворених, тому атлас, що охоплює територію їх поширення, має свою специфіку. На думку Ф.Т.Жилка, завданням регіонального атласу новостворених говорів є; 1) визначити ареали тих елементів, що не відображені в загальномовному атласі, зокрема, специфічних елементів, які виникли внаслідок місцевих діалектотворчих процесів (різні мифодіалектні елементи); 2) виявити особливості міждіалектних контактів у говорах атласу". Крім того, метою регіонального атласу є охопити порівняно невелику територію з густою сіткою обстеження й відобразити на картах вузьколокальні мовні риси, які є цінними для дослідження історії мови.

Аналіз просторової поведінки побутової лексики південнослобожанських говірок показав, що чітких, ізоглос на обстеженій території лексика досліджуваної тематичної групи не має. Проте на підставі протиставлення відмінностей репрезентантів окремих сем у різних мікроареалах обстеженого регіону, а також з огляду на різну функціональну активність репрезентантів семи, наявність чи відсутність лексичних відповідників виокремлюємо три зони досліджуваного ареалу: північна, південно-західна і південно-східна. Північна зона охоплює говірки Нововодолазького, Чугуївського, Балаклійського районів Харківської області, південно-західна - говірки Лозівського, Блужнівського, Ізюмського районів Харківської області та північної частини Олександрівського району Донецької області, південно-східна - говірки Борівського району Харківської області, Красно лиманського, Слов'янського та північної частини Артемівського району Донецької області.